

Datum

2023-09-13

Vår referens

Anna Jönsson

Utredningssekreterare

anna.38.jonsson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

(SOU2023:28) Remiss angående remiss från Utbildningsdepartementet - Samhället mot skolattacker GYVF-2023-2686

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss *Samhället mot skolattacker* (SOU 2023:28), ett delbetänkande från skolsäkerhetsutredningen. Utredningens förslag syftar till att förbättra lokala och regionala aktörers arbete med individärenden om oro för skolattacker.

Förvaltningen föreslår nämnden att ställa sig bakom delbetänkandet i stort och instämma i vikten av att ta fram ett metodstöd för att stärka det förebyggande arbetet mot skolattacker. Förvaltningen föreslår nämnden att betona betydelsen av återkommande och strukturerad samverkan mellan olika aktörer. En föreslagen central stödfunktion skulle underlätta samverkan med alla elevers hemkommuner och öka likvärdigheten och kvaliteten i stöd till dessa elever och dess vårdnadshavare. Även om det finns en organisation för att hantera hot och våld i Malmö föreslås nämnden att se ett värde i att ha en nationell framtagen gemensam struktur.

Förvaltningen föreslår vidare att nämnden ska anse att säkerhetsamordnare och kontaktpersoner för våldsbejakande extremism också behöver inkluderas i arbetet. I nuvarande förslag nämns dem inte. Resonemang om eventuell utökning eller förändring av befintliga samverkansformer saknas således. Det hade även varit önskvärt med klarare definitioner gällande vad som anses med en risk- och hotbedömning i individärenden och vilken funktion tillika kompetens som förväntas utföra dessa. Detta för att undvika begreppsförvirring. Tydlighet krävs för att skolorna ska kunna utföra uppdraget utifrån de förväntningar som finns och det uppdrag som åligger skolorna enligt skollagen.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens förslag till yttrande och skickar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2023-09-20

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2023-09-29

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss för *Sambället mot skolattacker* (SOU 2023:28), ett delbetänkande från skolsäkerhetsutredningen. Regeringen gav i juni 2022 en särskild utredare ett uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Syftet med utredningen är att barn, elever, lärare, rektorer och annan personal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö. Utredningens förslag syftar till att förbättra lokala och regionala aktörers arbete med individärenden om oro för skolattacker.

Under framtagande av delbetänkande har utredningens sekretariat träffat CVE tillsammans med MSB, för att få information om MSB:s pågående arbete med en vägledning om skolans arbete mot våldshandlingar. Förvaltningen har bistått CVE, polismyndighet och MSB i framtagande av ”Våldshandlingar med stora konsekvenser i skolan” genom att tjänstepersoner har ingått i referensgrupper och bidragit med synpunkter. På det viset har förvaltningen indirekt bidragit till denna utredning.

Förslagen innebär i korthet följande:

- Det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism (Center mot våldsbejakande extremism, CVE) möjligheter att ge stöd i individärenden till kommuner, myndigheter och till andra aktörer som arbetar med individärenden om oro för skolattacker förbättras, genom att CVE ges ett särskilt uppdrag att ge stöd i sådana ärenden och genom att CVE:s möjligheter att behandla och skydda personuppgifter regleras. CVE kan därigenom ge ett mera adekvat stöd i det enskilda ärendet.
- Skolornas möjligheter att arbeta förebyggande mot skolattacker förbättras, genom att CVE får i uppdrag att tillsammans med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ta fram praktiskt genomförbara metoder och arbetssätt för skolväsendets förebyggande arbete mot skolattacker. CVE får en samordnande roll i uppdraget. Arbetet ska ha inriktning mot att ta fram metoder för att tidigt upptäcka elever som uppvisar oroväckande beteenden och för att hantera oro på ett strukturerat sätt. Metoder och arbetssätt kan tas fram efter kartläggning och analys av metoder som används i andra länder.

Förslag till yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen föreslår nämnden att överlämna följande yttrande:

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på delbetänkandets syfte med etablering av en resurs samt framtagandet av ett metodstöd som kommuner kan använda som stöd.

Nämnden välkomnar redovisade förslag för ett samhälle mot skolattacker då det går i linje med att gemensamt skapa tryggare skolmiljöer.

Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån betänkandets avsnitt. Yttrandet omfattar endast de avsnitt som berör nämndens ansvarsområden och där nämnden har reflektioner, synpunkter eller kommentarer.

7. Organisering av samverkan för att förhindra skolattacker

7.5 Etablerade samverkansformer kan vara lämpliga för hantering av oro för skolattacker

Utredningens bedömning: Det finns redan i stor utsträckning etablerade samverkansformer på lokal nivå som kan vara lämpliga för att hantera ärenden om oro för skolattacker. Åtgärder för att detaljreglera en samverkansstruktur i samtliga kommuner bör inte vidtas i syfte att enbart hantera skolattacker.

Utredningen framhåller att det är viktigt att olika aktörer som har kunskap om individen samverkar med varandra och utbyter information. Sådan samverkan pågår i de flesta kommuner i form av SIP (samordnade individuella planer), SSPF (samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritidssektor), SIG (sociala insatsgrupper) med mera. Dessa former enligt utredning kan användas även för att diskutera både svag och akut oro om skolattacker. Utredningen medger att det i de flesta fall krävs samtycke för att kunna utbyta information, men anser att de flesta insatser också kommer att kräva samtycke – så ändring i sekretesslagstiftning kommer inte ändra de utmaningar som finns i samverkan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden delar utredningens förslag om vikten av återkommande, strukturerad samverkan mellan olika aktörer för att förebygga och förhindra skolattacker. Befintliga strukturer för samverkan förekommer men tillgodoser inte hela det behov som finns inom gymnasieskolan. En försvårande omständighet är att gymnasieeleverna kommer från många olika kommuner. Varje kommun har i sin tur sina egna former för samverkan. Samverkansformen SSPF är oftast förankrad till kommuner/stadsdelar och då har gymnasieskolan ingen given plats.

I de skolor där det förekommer SSPF-samverkan är fokus enbart på förebyggande insatser på grupp-nivå. Det är därmed inte vanligt förekommande med samverkan på individnivå inom ramen för SSPF. En utökad möjlighet för skolan att ta initiativ till SIP skulle underlätta nämndens arbete.

7.6 En central stödfunktion kan bidra på lokal nivå

Utredningens bedömning: Det finns behov av en central stödfunktion som kan bistå lokala samverkansorgan eller enskilda lokala aktörer i individärenden som gäller oro för en skolattack.

Det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism (CVE) bedriver ett arbete med att samla kunskap kring skolattacker och utveckla metodstöd för det förebyggande arbetet, samtidigt som centret arbetar operativt med lokala aktörer genom sin verksamhet med stödtelefon och mobila stödteam. Kunskaperna som samlas hos CVE inbegriper både sakkunskap om skolattacker, radikaliserings och våldsbejakande extremism samt praktisk kunskap om förebyggande samverkan på lokal nivå. Centret framstår därför som lämpat att agera stödfunktion till lokala aktörer och bidra med expertkunskap.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden instämmer och ser ett behov av en central stödfunktion i individärenden. En föreslagen stödfunktion skulle underlätta samverkan med alla elevers hemkommuner och öka likvärdigheten och kvaliteten i stöd till dessa elever och dess vårdnadshavare. Nämnden delar utredningens syn på att CVE skulle vara en lämplig aktör då de redan har kunskap inom området. Det kan även leda till förbättrade förutsättningar inom ramen för samverkan med lokala polisområden och eventuell eskalering till regionala REDEX-grupper (samarbete mellan Polismyndighet och Säkerhetspolisen mot våldsbejakande extremism).

7.6.4 CVE:s möjligheter att ge operativt stöd i individärenden behöver förbättras

Utredningens bedömning: Det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism behöver kunna ge ett effektivt stöd i individärenden.

Det måste även förutses att CVE i någon mån kommer att få del av uppgifter som omfattas av sekretess hos den aktör som lämnar uppgiften. Exempelvis genom att information delas till CVE med stöd av någon sekretessbrytande bestämmelse eller genom att en individ samtyckt till att information delas med CVE.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden ser behov av stöd framför allt i de individärenden som är mer komplicerade men ställer sig tveksam till behov av att bryta sekretessen för att CVE ska kunna ge stöd för både åtgärdande på individnivå och i det mer förebyggande arbetet.

7.8 Tre myndigheter ska få i uppdrag att ta fram ett metodstöd för skolväsendets förebyggande arbete mot skolattacker

Utredningens bedömning: Det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism ska tillsammans med Statens skolverk och Specialpedagogiska skolmyndigheten få i uppdrag att ta fram ett metodstöd för skolväsendets förebyggande arbete mot skolattacker. Det nationella centrumet mot våldsbejakande extremism ska samordna uppdraget.

Utredningen föreslår regeringen att ge CVE, Skolverket och SPSM i uppdrag att ta fram ett metodstöd för skolors förebyggande arbete mot skolattacker. När det gäller hantering måste fokus således i stor utsträckning ligga på att se till att skolor i ett tidigt skede utnyttjar möjligheter till samverkan med externa aktörer. Uppdraget ska inriktas mot metoder för att tidigt upptäcka elever som uppvisar oroväckande beteenden som inte är begränsade till akademiska eller disciplinära svårigheter eller specifikt våldsamt beteende och för att hantera oro på ett strukturerat sätt.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Nämnden är positiva till förslaget att ta fram ett metodstöd särskilt anpassat för skolans verksamhet. Metodstödet underlättar för skola att formulera sin oro för individen och skapar förutsättningar för effektivare och träffsäkrare utredningar hos socialtjänsten. Att utgå från ett och samma metodstöd är tidsbesparande vid eventuell förfrågan av stöd hos CVE då utredande myndighet och CVE utgår från samma frågebatteri. Nämnden vill framhålla vikten av att ett sådant metodstöd har fokus på hotbedömning och tidiga varningstecken, inte riskbedömning. Det är inte elevhälsans uppdrag att bedöma risker kring enskilda individer. Det är däremot utifrån en arbetsmiljösynpunkt där skolan som arbetsgivare har ett ansvar för att bedöma risker kring individer i vissa delar. Det är därmed av vikt att tydliggöra rollfördelning utifrån ansvarsområden.

Som medskick i framtagande av material vill nämnden lyfta behovet av att involvera verksamheter som har praktisk erfarenhet av detta arbete och arbetar med dessa frågor återkommande. Detta är också av vikt att ett metodstöd integreras och tar fasta vid befintliga kris-, hot- och våld rutiner.

11. Konsekvensanalys

11.5 Förslagen har inga ekonomiska konsekvenser för kommuner och regioner

Utredningens bedömning: Förslagen innebär inte ökade kostnader eller minskade intäkter för kommuner och regioner och påverkar inte heller den kommunala självstyrelsen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Att ta del av metodmaterial och att systematiskt utföra arbete där man identifierar eventuella hot kan kräva extra tid i verksamheter och därmed leda till extra kostnader. Dock utförs detta arbete redan idag, men inte utifrån en nationell modell, vilket innebär att förslaget ger ett mer likvärdigt arbetssätt och därigenom även kan effektivisera arbetet.

Övriga synpunkter

Nämnden anser att säkerhetsamordnare och kontaktpersoner för våldsbejakande extremism också behöver inkluderas i arbetet då de har kunskap och upparbetade strukturer. I nuvarande förslag nämns dem inte. Resonemang om eventuell utökning eller förändring av dessa befintliga samverkansformer saknas således, och samordnare på kommunerna och inom samverkansformerna har en viktig och naturlig länk till CVE.

Förtydliganden och styrning gällande hur tillgängliga skolorna ska vara för allmänheten vore naturligtvis välkommet. Det skulle kunna skapa en ökad likvärdighet gällande skolornas skyddsnivå vilket föreslås av Polismyndigheten och som framgår i delbetänkandet. Nämnden hade också velat se resonemang kopplat till invändig kamerabevakning inom skola utifrån ett eventuellt ökat bevakningsintresse gällande perspektivet skolattacker. Detta är en återkommande fråga som uppkommer i mötet med polisen på lokal nivå. Däremot skulle tvingande styrning gällande skyddsnivån innebära stora ekonomiska konsekvenser (exempelvis ombyggnationer, instängsling av skolgårdar och utbyte av passage- och inbrottslarm) samt även begränsa tillgången av lämpliga skollokaler. Tilläggsdirektivet till utredningen om att säkerheten i skolan ska förbättras (U 2022:04) är därmed välkommet vilken bland annat ska redogöra för ekonomiska och praktiska konsekvenser av förslagen.

Nämnden hade önskat klarare definitioner gällande vad som avses med risk- och hotbedömningar i individärenden och vilken funktion tillika kompetens som förväntas utföra dessa. Detta för att undvika begreppsförvirring. Tydlighet krävs för att skolorna ska kunna utföra uppdraget utifrån de förväntningar som finns och det uppdrag som åligger skolorna enligt skollagen.

Ansvariga